

Skjøtselplan for naturreservatene Gressholmen-Rambergøya og Heggholmen

Kim Abel

BioFokus-rapport 2007-9

Fylkesmannen i Oslo og Akershus
Miljøvernavdelingen

Ekstrakt

BioFokus har på oppdrag fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus utarbeidet en forvaltningsplan for de to naturreservatene Gressholmen-Rambergøya og Heggholmen.

Forvaltningsplanen viser at de største utfordringene ligger i å bekjempe fremmede arter og i å kombinere de store friluftinteressene i området med et tilstrekkelig vern av områdets naturkvaliteter. Mange av artene og vegetasjonstypene som finnes i området er internasjonalt sjeldne og vil stå i fare for å forsvinne hvis de ikke får en tilrettelagt skjøtsel/beskyttelse.

Nøkkelord

Gressholmen
Rambergøya
Heggholmen
Skjøtsel
Rødlistearter
Vegetasjonstyper
Russesvalerot
Syrin
Fremmede arter
Kalktørrenger
Kalkskog
Naturreservat

Alle bilder er tatt av:
Kim Abel

Omslag

FORSIDEBILDER
Øvre (Engringvinge): Kim Abel
Midtre: Kim Abel
Nedre: Kim Abel

LAYOUT
Blindheim Grafisk

ISSN: 1504-6370

ISBN: 978-82-8209-015-5

Biofokus-rapport 2007-9

Tittel

Forvaltningsplan for naturreservatene
Gressholmen-Rambergøya og Heggholmen

Forfatter

Kim Abel

Dato

04.05.2009

Antall sider

42 sider inkl. vedlegg

Publiseringstype

Digitalt dokument (Pdf). Som digitalt dokument inneholder denne rapporten "levende" linker.

Oppdragsgiver(e)

Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Tilgjengelighet

Dokumentet er offentlig tilgjengelig.

Andre BioFokus rapporter kan lastes ned fra:

<http://biolitt.biofokus.no/rapporter/Litteratur.htm>

BioFokus: Gaustadallèen 21, 0349 OSLO
Telefon 2295 8598

E-post: post@biofokus.no Web: www.biofokus.no

Forord

Gressholmen – Rambergøya og Heggholmen er to svært artsrike naturreservat med mange forskjellige naturtyper. Artsdiversiteten er samtidig truet av både spredning av invaderende plantearter som russesvalerot og syrin og opphør av tradisjonell landbruksdrift som kulturbetingete plantearter er avhengige av.

Øygruppen er også blant de mest besøkte i Oslofjorden og områdene har en høy rekreasjons- og opplevelsesverdi. Det er dermed store utfordringer knyttet til å ha en fremtidsrettet forvaltning av områdene som både ivaretar det biologiske mangfoldet på øyene og samtidig stimulerer til skånsom bruk av reservatene til blant annet kunnskapsformidling og friluftsmål.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus som forvalter reservatene gav derfor stiftelsen Biofokus i oppdrag å utarbeide en forvaltningsplan for naturreservatene Gressholmen - Rambergøya og Heggholmen. Arbeidet ble finansiert gjennom midler fra Direktoratet for Naturforvaltning.

Kim Abel har vært ansvarlig for utarbeiding av rapporten. Liv Dervo har vært prosjektansvarlig hos Fylkesmannen. Feltarbeidet har vært gjennomført av Kjell Magne Olsen, Tom H. Hofton, Øystein Røsok, Jon T. Klepsland og Kim Abel. Naturhistorisk museum ved Kristina Bjureke, Norsk Naturarv ved Torbjørn Rødberg, Friluftsetaten ved Axel Christian Grelland og Bård Bredesen, samt Miljøfaglig Utredning ved Geir Gaarder har alle gitt innspill til rapporten.

Fylkesmannen håper at planen blir et hjelpemiddel for å sette fokus på de ulike utfordringene en står ovenfor og en nyttig veileder for de som bruker og skjøtter reservatene til å prioritere de viktigste arbeidsoppgavene.

Miljøvern avdelingen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Bilde 1: Fyret på Heggholmen er det eldste fyret i Indre Oslofjord og er fra 1876. Rett før fyret og i forgrunnen på bildet vokser den norske ansvarsarten Oslosildre (*Saxifraga osloënsis*) som står oppført som nær truet (NT) på den Norske rødlista (2006).

Sammendrag

BioFokus har på oppdrag fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus utarbeidet en forvaltningsplan for de to naturreservatene Gressholmen-Rambergøya og Heggholmen. Arbeidet baserer seg på et tidligere utkast til forvaltningsplan, eksisterende litteratur om området, intervju med enkelte fagpersoner samt eget feltarbeid 03.05. og 07.06.2007.

Resultatet viser at Fylkesmannen står ovenfor store utfordringer når det gjelder ivaretagelse av det biologiske mangfoldet i de to naturreservatene. Området er meget variert med mange forskjellige naturtyper. En stor del av dem er kulturbetingede og trenger en aktiv skjøtsel for å opprettholde det biologiske mangfoldet. Andre vil klare seg med minst mulig inngrep. Antallet rødlistearter er stort og området innehar store arealer med truede vegetasjonstyper som er sjeldne også i internasjonal sammenheng.

Øygruppen er et viktig friluftsområde med mange besøkende gjester hvert år. Alle de besøkende setter sitt preg på området i form av slitasje og forsøpling. De fleste er flinke til å ta med seg søppel, men unntak finnes. Store utfordringer foreligger når det gjelder tilrettelegging i form av søppelkasser, toaletter, badeplasser og serveringssteder. Kanalisering av ferdselen er også en viktig arbeidsoppgave, da tettheten av stier er stedvis stor samt at enkelte områder trenger å skjermes for å beskytte vegetasjonssamfunn eller enkeltarter.

Introduserte arter utgjør per dags dato den største trusselen mot det biologiske mangfoldet på øygruppen. Spesielt to arter har hatt en ekspansiv spredning som fortrenger de stedsne artene. Dette er russesvalerot og syrin. Den førstnevnte arten danner tette tepper av planter som skygger ut og fortrenger det naturlige artsinventaret. Arten har vist seg å være svært tilpasningsdyktig og kan nå finnes i områder så forskjellige som fukteng og kalktørrenger. Syrinene utgjør stedvis et stort problem da den har etablert seg på mange av de viktige kalktørrengene på øygruppa. Bekjempelse av russesvalerot og syrin er derfor en meget viktig arbeidsoppgave i de kommende årene. Hvis bestandssituasjonen ikke kommer under kontroll vil verdiene knyttet til de unike vegetasjonstypene kunne gå tapt. Bekjempelse av fremmede arter er en arbeidsoppgave som også bør gjennomføres på hele øygruppa og ikke bare innenfor reservatgrensene. For eksempel er steinfyllingen mellom Gressholmen, Rambergøya og Heggholmen tett bevokst med russesvalerot og området fungerer dermed som et stort spredningssenter for denne arten. Artsbekjempelse innenfor vernegrensene vil ha en kortvarig effekt hvis de samme artene får lov til å stå i fred utenfor vernegrensene. Historisk har kaniner vært et stort problem på øya og resultert i store beiteskader. Trolig ble den siste kaninen skutt på øygruppa vinteren 2006/2007 slik at vegetasjonen nå har en mulighet til å regenerere seg. Et fortsatt fokus på å fjerne eventuelle overlevende kaniner, eller nyutsatte kaniner må opprettholdes i årene fremover.

Innhold

1	INNLEDNING	6
1.1	OPPDRAK OG UNDERSØKELSESONMRÅDE	6
1.2	BAKGRUNN	6
2	PLANFORMÅL/VERNEFORSKRIFT	7
2.1	VERNEFORSKRIFT	7
3	KUNNSKAPSGRUNNLAG	8
3.1	GEOLOGI	8
3.2	VEGETASJON	9
3.3	FAUNA	10
3.4	KULTURPÅVIRKNING	12
3.5	TRUSLER FOR VERNEVERDIENE	12
3.6	DAGENS BRUK	14
3.7	EIENDOMSFORHOLD	14
3.8	VIKTIGE KILDER	15
4	SKJØTSELSSONER	16
4.1	SONE 1 - GRESSHOLMEN	17
4.2	SONE 2 - RAMBERGØYA	18
4.3	SONE 3 - VÅTMARKSOMRÅDET	19
4.4	SONE 4 - BADE- OG RASTEPLASSER	20
4.5	SONE 5 - FUKTENGA	22
4.6	SONE 6 - BEBYGDE AREALER	23
4.7	SONE 7 - STEINFYLLINGEN	24
4.8	SONE 8 - KOLLE PÅ HEGGHOLMEN	25
4.9	SONE 9 - DIVERSE KANTKRATT OG TØRRENGER	26
4.10	SONE 10 - STRANDENGER	28
4.11	SONE 11 - ØDEENGER PÅ HEGGHOLMEN	29
4.12	SONE 12 - FISKARLAGET'S HYTTE	31
4.13	LUFTLEDNINGER	31
5	FREMMEDE ARTER	33
5.1	BEKJEMPELSE RUSSESVALEROT	33
5.2	BEKJEMPELSE SYRIN	34
5.3	ANDRE FREMMEDE ARTER	34
6	ANSVARSFORDELING	35
7	OPPSYN/OVERVÅKNING	37
	REFERANSER	38

1 Innledning

1.1 Oppdrag og undersøkelsesområde

BioFokus har på oppdrag fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus ved Miljøvernavdelingen fått i oppdrag å lage en forvaltningsplan for de to naturreservatene Gressholmen-Rambergøya og Heggholmen. Områdene skulle omfattes av en felles forvaltningsplan. Liv Dervo har vært kontaktperson hos Fylkesmannen og Kim Abel har vært prosjektleder hos BioFokus. Undersøkelsesområdet er begrenset til arealet innenfor vernegrensene.

1.2 Bakgrunn

Gressholmen, Rambergøya og Heggholmen var opprinnelig tre øyer, men henger i dag sammen og utgjør en øy. Den 2. oktober 1992 ble Gressholmen-Rambergøya vernet som naturreservat i henhold til naturvernlovens § 8. Formålet med vernet er å bevare et gruntvannsområde med tilhørende plante og dyreliv, særpregede og artsrike vegetasjonssamfunn på kalkrik grunn, verdifulle geologiske forekomster og å sikre spesielle forekomster av virvelløse dyr. Naturreservatet er på 450 dekar, 236 dekar er landareal. I forbindelse med utarbeidelse av verneplanen for Oslofjorden er deler av Heggholmen foreslått som et eget reservat som grenser inntil Gressholmen-Rambergøya naturreservat. Denne forvaltningsplanen er en samlet plan for både Gressholmen-Rambergøya naturreservat og Heggholmen naturreservat.

Verneforskriftenes kap. VII gir hjemmel for utarbeidelse av forvaltningsplan: "Forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre forvaltningstiltak i samsvar med verneformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av forvaltningstiltakene". Forvaltningsplanen skal være et praktisk hjelpemiddel for å opprettholde og fremme verneformålet, og en veileder for forvaltningsmyndighet, grunneier og andre brukere.

Det er flere store utfordringer når det gjelder forvaltning og skjøtsel av naturreservatet og det foreslåtte naturreservatet. Den største utfordringen er knyttet til bekjempning av innførte arter som russesvalerot og syrin som i dagens situasjon er en stor trussel for det biologiske mangfoldet på øyene. Hvis bestandene av disse artene ikke kommer under kontroll vil andre skjøtselstiltak knyttet til naturtypene ha begrenset nytte. En annen viktig utfordring er å finne en balansegang mellom bruk og vern på øya. Gjennom året er det flere tusen besøkende på øygruppa og dette setter sine spor i form av slitasje og forsøpling.

Denne rapporten søker å kartlegge hva som må gjøres for å ta vare på de unike verdiene som finnes på Gressholmen-Rambergøya og Heggholmen.

2 Planformål/verneforskrift

2.1 Verneforskrift

I områder vernet etter naturvernloven er det verneforskriften som spesifiserer hvilke naturverdier som ligger til grunn for vernet. Alle aktuelle tiltak i forbindelse med skjøtsel og vedlikehold må derfor ta utgangspunkt i verneformålet og være i samsvar med dette. Forvaltningen av Gressholmen-Rambergøya og Heggholmen naturreservater er tillagt Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

For Gressholmen-Rambergøya naturreservat er formålet med vernet:

- å bevare et marint gruntvannsområde med tilhørende plante- og dyreliv for forskning og undervisning,
- å bevare vokseplasser for særpregete og artsrike vegetasjonssamfunn på kalkrik grunn,
- å bevare verdifulle geologiske forekomster,
- å sikre spesielle forekomster av virvelløse dyr.

For Heggholmen naturreservat er formålet med vernet:

- å bevare vokseplasser for særpregete og artsrike tørreng, kratt og kantvegetasjonssamfunn, samt strandengsamfunn,
- å bevare verdifulle geologiske forekomster.

Hele verneforskriften for Gressholmen-Rambergøya og Heggholmen ligger i henholdsvis vedlegg 1 og 2.

3 Kunnskapsgrunnlag

3.1 Geologi

Gressholmen-Rambergøya ligger innenfor det geologiske "Oslofeltet", og består av kalkrike bergarter fra perioden ordovicium og silur. I eldre devon, under den kaledonske fjellkjedefoldingen, ble de sedimentære lagrekkene foldet, forkastet og av og til stilt på høykant. Dette gjør at man langs kysten av øyene lett kan studere profiler og lagflater av havbunnsmiljøene i de aktuelle periodene. Dette er unikt for "Oslofeltet". Senere, i perm, ble de foldete lagene av kalkrik havbunn gjennomskåret av smelte fra magmaen i forbindelse med en riftdannelse som strakk seg i nord-sør gående retning gjennom Oslofjordområdet i perioden karbon til perm (ca 300 til 240 mill. år siden). Over Heggholmen, Gressholmen og Rambergøya går en slik gang med størknet smelte. Bergarten er en rombeporfyr; en globalt sjelden bergart dannet under spesielle forhold hvor linser av plagioklasfeltspat ble utfelt i magmasmelten nede i dypet under en langsom prosess, før den trengte seg opp til overflaten og størknet fullstendig. En serie hendelser fra denne tidsperioden resulterte i dannelse av flere lag og ganger med rombeporfyr som hver og en skiller seg noe ut i form og farge fra hverandre. Disse er klassifisert og beskrevet som egne typer. Rombeporfyrgangen over Heggholmen tilhører "Tyvholmen-typen" som opprinnelig ble beskrevet fra nettopp Tyvholmen ved Aker brygge utenfor Akershus festning. Originallokaliteten er nedbygd og Heggholmen har derfor status som fungerende typelokalitet for denne typen rombeporfyrgang. Den karakteriseres ved stor mektighet, store (typisk 2 cm lange) feltspatromber og ved at den fører natriumrik amfibol. Den er en sen type rombeporfyrgang i Osloriften og danner en titalls meter bred, tilnærmet nord-sør gående gang over det høyeste partiet av Heggholmen. Nye aeromagnetiske målinger foretatt av Norges Geologiske Undersøkelser viser at gangen fortsetter sørover og er eksponert vest på Gressholmen, Rambergøya, Langøyene og øst på Husbergøya. Nordover fortsetter gangen over sørøstlige del av Lindøya og over til Tjuvholmen. Mye av denne infoen er hentet fra verneplanen fra Indre Oslofjord (Fylkesmannen i Oslo og Akershus 2005).

3.2 Vegetasjon

Vegetasjonen på Gressholmen-Rambergøya og Heggholmen er preget av den kalkrike berggrunnen. Flere av vegetasjonssamfunnene er svært sjeldne i Norge, enkelte har også en begrenset utbredelse i internasjonal sammenheng.

Bilde 2: Her er det et mindre parti sørvest på Gressholmen som undersøkes av biologer for karplanter. Innfelt i bildet ser den rødlistede karplanten smånøkkel (*Androsace septentrionalis*).

Kalkfuruslogen og kalkengene (kalktørreng, blodstorkenebbeng) utgjør relativt store arealer på øyene, men har liten utbredelse i landet for øvrig. Rødflangre, blåveis og trollbær hører til i bunnvegetasjonen. I blodstorkenebbengene finner vi en artsrik flora, med blodstorkenebb som dominans. Andre typiske arter er bergmynte, nakkebær, bakkemynte, fagerklokke og knollmjødurt.

Krattsamfunnene med blant annet slåpetorn, flere rosearter, geitved, rognasal og svartmispel har også svært liten utbredelse i Norge. Ofte finnes vegetasjonstypen bare som fragmenter og gjerne i glissen utforming på øyene i Oslofjorden.

Bilde 3: Kalktørrberg og blodstorkenebbenger på Rambergøyas sørside.

De rike ødeengene er kulturbetingede vegetasjonssamfunn. Her vokser mange arter som indikerer kulturpåvirkning som for eksempel engkvein, engsvingel, prestekrage, rødkløver og hvitkløver.

I den grønne, gjørmete bukta mellom øyene finner vi en sjelden biotop i indre Oslofjord med uvanlige arter som fjøresalturt og saftmelde. Bukta omgis med en strandeng der en blant annet finner strandrisp og en fin bestand av dverggylden i et teppe av strandkryp. På mudderflaten mellom øyene finner man fjøresalturtsamfunn som er sjeldent i landssammenheng.

I 1982 ble det registrert 339 karplanter på Gressholmen, Rambergøya og Heggholmen (Rustan og Brochmann 1982). Sommeren 2001 ble det gjennomført en ny undersøkelse der det ble registrert 323 arter (Bjureke 2002).

Vegetasjonskart for hele øya foreligger (Rustan og Brochmann 1982)

3.3 Fauna

Våtmarksområdet mellom Gressholmen og Rambergøya er en viktig rasteplass for fugl under trekk. I indre deler av Oslofjorden er denne bukta sammen med Koksabukta- og Storøykilen naturreservater i Bærum og Viernbukta naturreservat i Asker, de eneste større og tilnærmet uberørte rasteplassene for vannfugl i dag. Både storlom, smålom

og dverglo er observert i bukta under deres trekk. Området blir også brukt som vinteroppholdssted av flere trekkfugler inntil isen har lagt seg.

Bilde 4: Mudderbukta mellom Gressholmen og Rambergøya er et viktig område for fugl, både under trekk og under hekketiden.

Det er observert over 160 forskjellige fuglearter i naturreservatet, hvorav 65 er knyttet til våtmarker. I antall er det måkefuglene som dominerer, og hettemåken er den vanligste. Ellers er tjeld, vipe, rødstilk, myrsnipe, stokkand og gravand vanlig å se. Flere av dem hekker årlig innenfor reservatet. Det er også observert rovfugl i området.

Siden 1950-tallet har det vært forvillede kaniner på øya. Bestanden ble svært stor og nådde bæreevnen for området på slutten av 1990-årene. Bestanden ble redusert ved avskyting høsten 2003. Vinteren 2006/2007 ble trolig den siste kaninen på øya skutt etter en aktiv innsats fra Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Oslo kommune. De nærmeste årene vil vise om denne innsatsen har vært vellykket. Privat utsetting av tamkaniner kan fortsatt være et problem slik at et fortsatt fokus på å fjerne alle kaniner som dukker opp bør ha høy prioritet.

Det er observert piggsvin på øya. Det er imidlertid usikkerhet om hvor stor bestanden er. Det er også observert en rev på øya og to grevlinger.

Det er gjort få undersøkelser av insektsfaunaen på Gressholmen-Rambergøya. Imidlertid så tyder de få undersøkelser som er gjort på øyene og langs strandsonen i Indre Oslofjord på at det er knyttet mange sjeldne og truede arter til disse områdene. Bl.a. har NINA gjennomført noen sporadiske undersøkelser på Gressholmen-Rambergøya og de vurderer området til å ha høy verneverdi (***) på bakgrunn av de antatte entomologiske verdiene (Hansen og Hansen 1998). Av spesielle arter som er funnet kan nevnes billene *Lathrobium pallidum* (DD) og *Bledius tricornis* (VU) og sommerfuglen *Coleophora directella* (EN) (Hansen og Hansen 1998, Endrestøl et al. 2005, Endrestøl et al. 2006).

3.4 Kulturpåvirkning

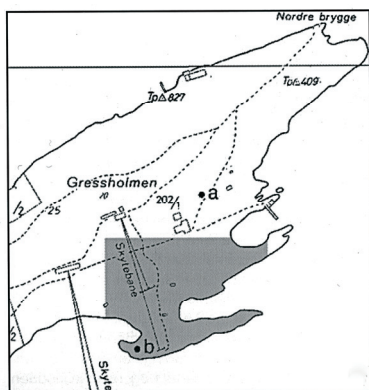
Gressholmen, Rambergøya og Heggholmen har en brokete historie med fortid som plass for Christiania Dampoljemølle, en malings- og lakkfabrikk, såpekokeri, Norges første hovedflyplass og skytebane. Rester etter fundamentene for de ulike aktivitetene er å finne flere steder i reservatet. Oslo kommune kjøpte store deler av øya av staten i 1952 forutsatt bruk til friluftsmål. I dag er det lille industrisamfunnet borte, og øya er en bade- og utfluktsøy med café og småbåtshavn.

Av øyene i Oslofjorden er landbrukshistorien best dokumentert fra Hovedøya, men sannsynligvis har bruken av øyene vært lik da Hovedøya, Nakholmen, Lindøya, Gressholmen og Rambergøya på 1600- og 1700-tallet ble forpaktet bort som en enhet. Sannsynligvis har man slått engene på øyene for å skaffe for til husdyr i tillegg til at det har vært beitedyr på øyene.

3.5 Trusler for verneverdiene

I en 20 års periode før kaninbestanden ble desimert var bestanden i kraftig vekst og plantesamfunnene endret seg mye som følge av kaninenes aktivitet. Vegetasjonen, særlig de sårbare kalkplantesamfunnene ble sterkt påvirket. Store deler av engvegetasjonen ble nedbeitet og buskvegetasjonen, spesielt de rike kantkrattene av slåpetorn/hagetorntypene og de varmekjære kantkrattartene ble hardt skadet. Mye slåpetorn, dvergmispel og hagtorn døde eller en stor del av greinene var døde. Området ble sterkt eutrofiert, pga store mengder ekskrementmengder. Dette favoriserte nitrofil vegetasjon, blant annet bringebær. I disse bringebærkrattene er det nesten ingen andre arter som kan overleve. Utskiftningen av arter har vært svært høy. Forhåpentligvis vil situasjonen normalisere seg etter at bestanden ble fjernet/kraftig desimert vinteren 2006/2007.

Russesvalerot er på kraftig ekspansjon på øya. Steinfyllingen mellom Gressholmen og de andre to øyene er et stort spredningssenter for denne arten da steinfyllingen er dekket av store mengder med russesvalerot. Herfra har arten spredt seg til alle de tre øyene og utgjør nå et stort problem på store deler av øysystemet. Svalerot danner tette bestander, hvor nesten ingen andre planter kan vokse. Rotsystemet til planten er også effektivt samtidig som den sprer seg lett med vinden. Fjerning av planten er derfor vanskelig, men oppgaven må få høy prioritet for at ikke verneverdiene skal gå tapt i området. I (Bjureke 2007) er bestandssituasjonen på Gressholmen-Rambergøya skissert gjennom perioden fra 1974-2006. Dataene baserer seg på et kontrollfelt som Emmy Gram brukte i sin hovedfagsoppgave om russesvalerot fra 1995 (Gram 1995). Figur 1 og Tabell 1 gjengir denne eksplosive utviklingen.

Figur 1: Avgrensning av felt hvor antall stengler av russesvalerot er sammenlignet fra 1974-2006 (Bjureke 2007).

Tabell 1: Antall stengler innenfor et veldefinert område på Gressholmen (Figur 1) (Bjureke 2007).

1974	1994	2006
Første herbariebelegg fra Gressholmen av J. Kaasa	24 fertile 6 sterile (Gram 1995)	2325 fertile 1720 sterile (Bjureke 2007)

Flere steder på Heggholmen og Gressholmen-Rambergøa har syrin etablert seg og dannet store bestander. Syrinen er som russesvalerota også under ekspansjon og det er helt nødvendig å sette i gang tiltak for å redusere bestandene av denne arten. De viktigste trusselområdene er knyttet til områdene hvor det naturlig skal være eng- og krattvegetasjon.

Den ømfintlige vegetasjonen på strandklippene, samt strandpartiene er sterkt utsatt for slitasje fra badeturister. Slitasje og erosjonsproblemer som følge av ferdsel og bruk er et stort problem i deler av området. For å bevare de verneverdige plantesamfunnene på øya må en tilstrebe enkelt friluftsliv, der en kanalisere ferdselen etter tilrettelagte ferdselsårer.

Så mange besøkende fører med seg mye søppel som engangsgriller, knuste flasker m.m. som blir lagt igjen i området. Oslo kommune ved friluftsetaten gjør en jobb hver sommer for å rydde søppel, men presset er så stort at det er vanskelig med dagens midler å holde området kontinuerlig fritt for søppel. Søppel fra tiden før området ble vernet, er også skjemmende for området.

Bilde 5: Sjøppel er et problem for noen av delområdene. Her, like ved Gressholmen kro, er det satt opp søppelkasser som blir flittig brukt.

3.6 Dagens bruk

Området er et viktig rekreasjonssted for byens befolkning. Øya har bademuligheter og det er mye historie å utforske samt mye spennende å se på fra naturens side. I tillegg har de mange kaninene vært et trekkplaster til øya. De siste årene har det vært en stor vekst av besøkende til øya. I følge Oslofergene var antall avstigninger i juni, juli og august 2006 på henholdsvis 14533, 19678 og 8555. Tilsvarende perioder i 1996 var på henholdsvis 6885, 7680 og 8537. I tillegg kommer de som besøker området med eget båt.

Innenfor avgrensningen av området ligger det noen hytter. Områdene rundt hyttene er utmarksarealer, men bærer preg av privatisering som for eksempel bryggeanlegg og hageanlegg. Naustene som ligger på vestsiden av Rambergøya er rustet opp. Ut fra standarden som naustene har fått, kan det se ut som det er foretatt en bruksendring til hyttebruk. Mellom Gressholmen og Heggholmen ligger et større område for båttopplag, -verksted og småbåthavn. Med båttopplagets nære tilknytning til reservatet gir det verneområdet et noe rotete visuelt inntrykk.

3.7 Eiendomsforhold

Oslo kommune er grunneier på Gressholmen-Rambergøya og Statsbygg er grunneier på Heggholmen (innenfor vernegrensene). Kommunen er både opptatt av å bevare området i henhold til fredningen og ta vare på øyene som friluftsområde for Oslos befolkning. Kommunen ønsker å drifte øyene slik at de fremstår som attraktive friluftsområder som gir mulighet for naturopplevelse, rekreasjon og aktivitet. Drift og tilrettelegging skal være skånsom med hensyn til naturverdier og kulturverdier.

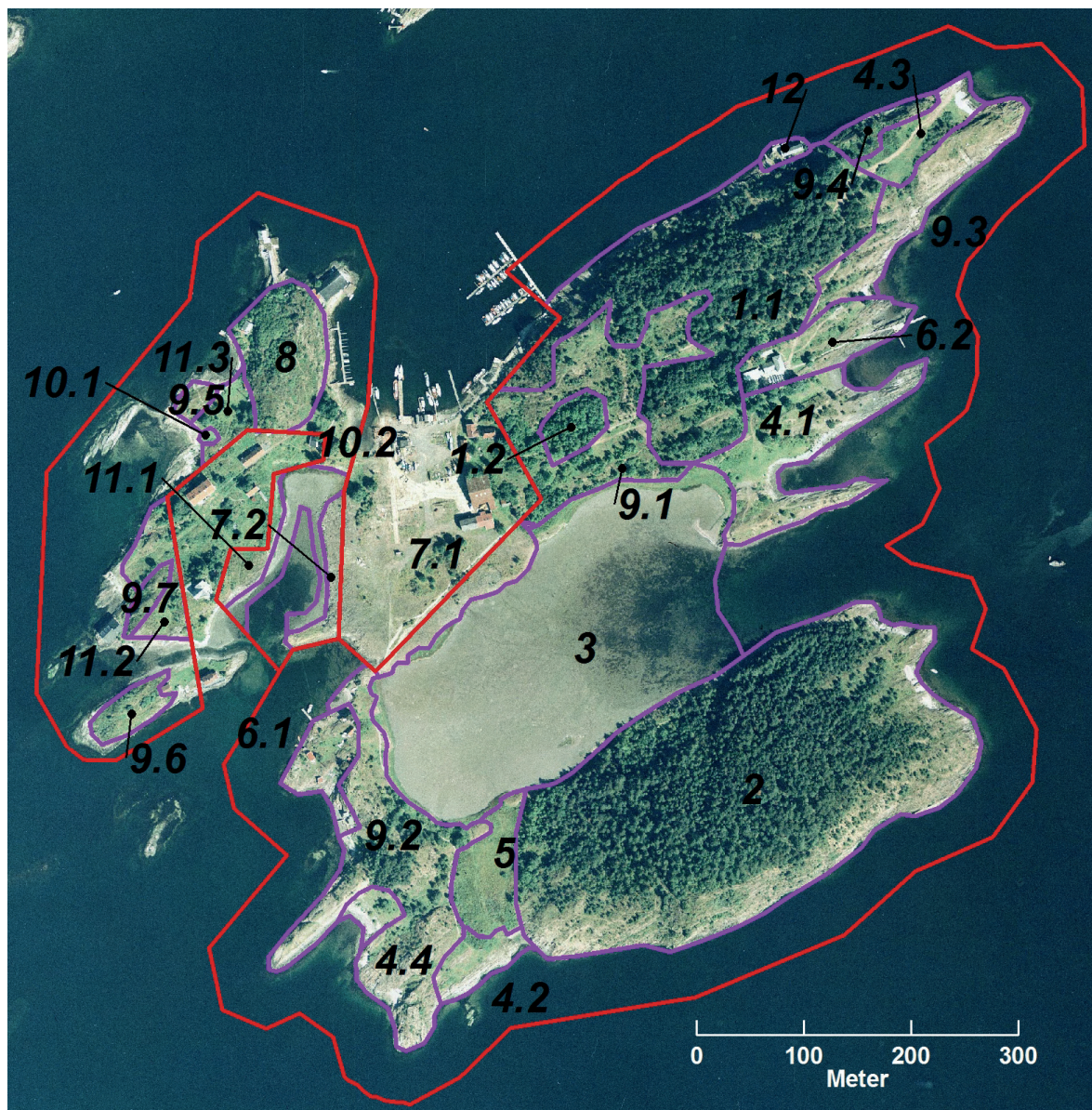
3.8 Viktige kilder

For å utarbeide denne forvaltningsplanen og denne oversikten har forskjellige typer kilder vært benyttet. Tilgjengelig litteratur har vært mye brukt og denne står listet opp bakerst i litteraturoversikten. Andre viktige kilder har vært:

- Eget feltarbeide utført 03.05. og 07.06.2007.
- Foreløpig utkast til forvaltningsplan for Gressholmen-Rambergøya naturreservat utarbeidet av Miljøvern avdelingen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus.
- Personlige uttalelser fra bl.a. Kristina Bjureke (Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo), Bård Bredesen (Friluftsetaten, Oslo kommune), Torbjørn Rødberg (Stiftelsen Norsk Naturarv), Geir Gaarder (Miljøfaglig utredning) og personell hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus.
- Oversikt over registrerte naturtyper i Oslo (<http://dnweb5.dirnat.no/nbinnsyn/>).
- Internetsider <http://www.nps.gov/plants/alien/fact/cyro1.htm>
<http://www.invasive.org/eastern/biocontrol/16SwallowWorts.html>
http://dnr.wi.gov/invasives/fact/swallowwort_pale.htm

4 Skjøtselssoner

Hele området er forsøkt delt opp i fornuftige delområder basert på hvilken type skjøtsel og tiltak som er ønskelig å gjennomføre i de forskjellige delområdene. Inndelingen tar ikke hensyn til eiendomsforhold i området, men er kun basert på de kjente naturverdiene. Denne inndelingen representerer dagens kunnskap og dagens påvirkningsfaktorer, og vil således i et lenger tidsperspektiv trolig endre seg.

Figur 2: Oversikt over de ulike skjøtselssonene i de to naturreservatene Gressholmen-Rambergøya og Heggholmen.

4.1 Sone 1 - Gressholmen

4.1.1 Naturverdier

Sone 1 omfatter de nordvestlige og sentrale deler av Gressholmen. Kalkfuruskog dominerer på ryggen av øya, men skogen er ikke homogen. Området splittes opp med løvskog (bl.a. alm, lind og rogn), krattvegetasjon og et flertall stier. Rundt furuskogen finnes krattsamfunn.

4.1.2 Målsetning

Opprettholde den opprinnelige vegetasjonen og minimere slitasjen.

4.1.3 Trusler

Russesvalerot og syrin utgjør stedvis er stort problem og må fjernes. Dette gjelder spesielt i områdene nær kroa, men også andre steder.

Slitasjen på vegetasjonen er enkelte steder svært stor. På utsatte steder er vegetasjonen helt borte eller snauspist som en kombinasjon av stor ferdsel og kaninenes tidligere beiting. Flesteparten av de som besøker øyene ankommer med ferje i nordøst og hovedstien som går over til Rambergøya starter her. Fra ferjekaia er stien svært brei og terrenget er erodert. Et stykke inn på øya deler stien seg opp og går så på kryss og tvers på Gressholmen. I området rundt Gressholmen Kro er stitetheten svært stor.

Det er registrert en god del søppel rundt om på Gressholmen både av nyere art og etter gamle aktiviteter. Turistene fører med seg mye søppel som engangsgriller, knuste flasker m.m. som blir lagt igjen i området.

I sone 1 er det ønskelig at det utføres en større innsats for å redusere den totale belastningen for dette området. Naturverdiene for området er i fare og det visuelle inntrykket med de store mengdene søppel reduserer det estetiske inntrykket. Kanalisering av ferdselen bør gjennomføres og det er behov for en storstilt søppelryddingsaksjon.

4.1.4 Tiltak i prioritert rekkefølge

1. Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot og syrin (se kapittel 5).
2. Kanalisere ferdselen ved at stien fra ferjekaia tilrettelegges og bearbeides som turvei. Det bør vurderes om stien skal opparbeides med trappetrinn og gruses. Antallet stier bør reduseres ved at de uønskede stiene stenges med for eksempel kvister, døde trær og eventuelt skilt. Hvilke stier som skal stenges bør avgjøres ved en befaring med representanter fra bl.a. kommunen, Fylkesmannen's miljøvernavdeling og oppsynet.
3. Fjerne etablerte bål- og grillplasser.
4. Fjerne både søppel fra tiden før reservatet ble vernet og søppel etter daglig bruk.

4.2 Sone 2 - Rambergøya

4.2.1 Naturverdier

Sone 2 omfatter Rambergøya med unntak av strandsona mot bukta og noen områder vest på øya. Kalkfuruskog dominerer de sentrale deler av området, mens blodstorkenebb- og kalktørrenger dominerer i brattkantene mot sør og i de østre deler av området.

Bilde 6: Skogbunnen i kalkfuruskogen på Rambergøya er dominert av liljekonvall.

4.2.2 Målsetning

Området skal utvikle seg naturlig. Det er ikke ønskelig med økt ferdsel.

4.2.3 Trusler

Russesvalerota har etablert seg i området, spesielt i de åpne partiene med kalktørrberg og kantvegetasjon i vest og øst, samt i de bratte skråningene i sør.

Ferdsel gjennom området skjer i et begrenset omfang, men den ferdselen som skjer bør kanaliseres til merkede stier. Området i øst er det partiet som er mest brukt i denne delen. Det er stort sett båtturister som legger til mot land, men det kommer også noen gående fra kaia på Gressholmen. På denne delen er det ikke tilrettelagt med søppelkasser og store mengder med søppel bygger seg derfor tidvis opp.

4.2.4 Tiltak i prioritert rekkefølge

1. Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot (se kapittel 5).
2. Rydde søppel.
3. Sette ut søppelkasser i den østre delen av området.
4. Merke hovedstien gjennom området.
5. Vurdere ytterligere merking av stier avhengig av hvordan ferdselen utvikler seg.

4.3 Sone 3 – Våtmarksområdet

4.3.1 Naturverdier

Bukta ligger mellom Gressholmen og Rambergøya og er et resultat av utfyllinger mellom de to øyene på 1920-tallet. Bukta er langgrunn og den trange åpningen beskytter godt mot vind og bølgeerosjon. Dette gjør at man får avsatt finpartikler som danner ei stor mudderflate. Det er en sjelden verneverdig biotop i indre Oslofjord med uvanlige arter som fjøresalturt og saftmelde. Lenger inn finner man en stripe med strandeng med en fin vidstrakt bestand av dverggylden, i et teppe av strandkryp. Mot steinfyllingen er det også en forekomst av strandrisp.

Bukta er som nevnt viktig for fugl i trekkperioden vår og høst, men er også viktig om sommeren som beiteområde for fugl i fjorden. Om lag 65 fuglearter er knyttet til våtmarksområdene på øyene, med bukta som det viktigste området. I antall dominerer måkefuglene, men tjeld, rødstilk, vipe, myrsnipe, stokkand og gravand er også vanlig å se. Noen av artene hekker årlig innenfor reservatet (Dale et al. 2001).

Bilde 7: Strandengene og muddersonen mellom Gressholmen og Rambergøya er sårbare områder som bør skjermes for ferdsel. Det venstre bildet er tatt fra Gressholmen og mot Rambergøya i de indre deler av mudderområdet. Det høyre bildet viser sonen mot Gressholmen og østover.

4.3.2 Målsetning

Bevare et intakt våtmarksområde, og skjerme det mot forstyrrelser og slitasje.

4.3.3 Trusler

Truslene som er knyttet til dette området er noe motstridende. På den ene siden er det ønskelig å minimalisere ferdselen for å skjerme fuglelivet i den grunne bukta. På den andre siden er ferdsel i strandengene til en viss grad med på å holde engene i hevd, samt at enkeltarter er begunnet av den samme ferdselen. Per i dag er beiting av bl.a. gjess den viktigste grunnen til at strandengene holdes i hevd, men trolig har også kaniner hatt en betydelig påvirkning. Hvordan strandengene vil utvikle seg fremover er usikkert og området må holdes under overvåking for å se om beitepresset opprettholdes nå som kaninene er borte.

For fuglelivets del er det trolig viktigst å hindre ferdsel i vest og i sør. Ferdsel i den nordre delen vurderes til ikke å ha like stor negativ påvirkning på fuglelivet som i resten av området. Derfor bør en i sørvest kanalisere ferdselen noe bedre slik at ferdselsåren østover på Rambergøya holdes lengst mulig inn på land. Resten av

området er trolig kanalisert godt nok. Samtidig må en holde strandengene under oppsikt for å fange opp uheldige virkninger av kanaliseringen.

4.3.4 Tiltak i prioritert rekkefølge

1. Jernrekkverket innerst i bukta bør forlenges i søndre del slik at folk stenges fra å ferdes langs stranda mot bukta på Rambergøya. Eventuelt sette opp skilt.

4.4 Sone 4 – Bade- og rasteplasser

- 4.1 Området sør for Gressholmen Kro.
- 4.2 Området sør på Rambergøya med toalett.
- 4.3 Området ved fergebrygga.
- 4.4 Badestrand sørvest på Rambergøya.

4.4.1 Naturverdier

Disse områdene er preget av stor ferdsel og tidligere beiting av kaniner. Naturverdiene er sterkt redusert og områdene fungerer nå som populære rasteplasser og badeplasser. I områdene er det tilrettelagt med søppelkasser. På Rambergøya er det også tilrettelagt med toalett. Bak Gressholmen Kro og litt ovenfor brygga til Gressholmen Kro er det også toaletter som er åpne i høysesongen.

Bilde 8: Den sørvestre delen av Rambergøya er et populært område for badegjester. På bergene er det også sårbar vegetasjon som bør skjermes for slitasje.

4.4.2 Målsetning

Opprettholde disse områdene åpne og attraktive for de besøkende, og dermed minimalisere slitasjen i resten av naturreservatet.

4.4.3 Trusler

Med stor ferdsel over hele reservatet blir slitasjen tilsvarende. Man vil vanskelig klare å samle alle besøkende på noen få steder, men ved å kunne tilby noen godt tilrettelagte områder vil det meste av trafikken styres dit.

Bilde 9: Ved fergekaia på Gressholmen er slitasjeskadene store. En bred sti leder gjestene videre inn på øya.

Bruken av engangsgriller og grillplasser direkte på bakken er utbredt innenfor reservatet. Dette rammes av punkt IV – 5 i vernforskriften: "Det er forbudt å gjøre opp ild". Som et forsøk på å unngå unødig og ulovlig bålbrekking er det forsøkt å etablere noen faste grillplasser i sone 4.1 og 4.2. Dette er gjort ved å plassere ut steinheller som de besøkende kan bruke som grillplasser. Om dette har hatt den ønskede effekten er per dato noe usikkert, men forsøket er lovende.

Det forekommer ekskrementer, plast og papir i busk og kratt etter folk som ikke benytter toalettene.

Man er en del plaget med at folk ikke etterfølger de påbud og forbud som gjelder i naturreservatet. En må sørge for at de til enhver tid oppsatte skilt er i stand.

Bringebærkratt og roser har flere steder dannet tette bestand og områdene er således lite attraktive for de besøkende. Fjerning av denne vegetasjonen i sone 4 vil øke det tilgjengelige arealet for publikum, noe som igjen betyr at andre områder blir avlastet med tanke på slitasje. Dette gjelder spesielt i sone 4.3.

4.4.4 Tiltak i prioritert rekkefølge

1. Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot (se kapittel 5).
2. Sette opp tydelige informasjonsskilt med godt synlige utdrag fra vernebestemmelsene. Publikum må få tydelig informasjon om hva slags område de er på vei inn i, hva slags verdier som skal tas vare på, og hvilke regler som gjelder.
3. Vedlikeholde, og eventuelt utvide, de faste grillplassene sør for Gressholmen Kro og på Rambergøya. Sette opp informasjon om dette, samt om bålforbudet.
4. Sette opp toaletter på Gressholmen.
5. Rydde felt med bringebærkratt og kratt med innførte rosearter.
6. Rydde områdene jevnlig for søppel.

4.5 Sone 5 - Fuktenga

4.5.1 Naturverdier

Sone 5 utgjør en del av det lavtliggende midtpartiet på Rambergøya. Vegetasjonsbildet domineres av ei rikfukteng med mjørdurt, havsivaks, duskstarr, takrør med flere høyvokste arter. Rikfuktenga er velutviklet og svært verneverdig med forekomster av bl.a krusfrø, gul frøstjerne og jordbærkløver. Det går stier på tvers og langs av fuktenga og det er viktig å opprettholde disse stiene for å ta vare på de artene som er avhengig av den slitasjen som ferdselen skaper. Jordbærkløver er en av artene som begunstiges av stiene gjennom fuktenga. Fuktenga er i Indre Oslofjord sjeldent godt utviklet og bidrar i stor grad til å øke den økologiske variasjonen i området. Fuktenga ble sist slått i 2004.

Bilde 10: Fuktenga på Rambergøya er avhengig av skjøtsel for å ivareta verdiene. Skjermplanten krusfrø (*Selinum carvifolia*) er en av artene som begunstiges av slått.

4.5.2 Målsetning

Opprettholde artsmangfoldet og det åpne preget området har i dag.

4.5.3 Trusler

På landsbasis har fuktenger hatt en vid utbredelse i tilknytning til våtmarker, men er nå på rask tilbakegang pga opphørt hevd. Rikfuktenga på Rambergøya indikerer samme gjengroingsprosess. Det er nødvendig å holde trær, busker og kratt langs kantene tilbake slik at enga ikke gror til. Ved å slå området kan man bedre få fram den sjeldne skjermplanten krusfrø og andre arter som i dag undertrykkes. I dag dominerer mjørdurt vegetasjonsbildet. I deler av området dominerer takrør og det er viktig å hindre at denne arten sprer seg videre. En slått vil trolig ha en reduserende effekt på bestandssituasjonen til takrør. Russesvalerota har etablert seg i randsonene til fuktenga og da spesielt i nordøst, samt i et mindre felt midt i fuktenga.

4.5.4 Tiltak i prioritert rekkefølge

1. Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot (se kapittel 5).

2. Foreta slått hvert 2. – 3. år. Eventuelt hyppigere avhengig av hvordan vegetasjonen utvikler seg.
3. Opprettholde området åpne preg ved jevnlig fjerne trær, busker og kratt som etableres på enga.
4. Holde oppsyn med bestandsstatusen til mjøddurt og takrør. Viktig å hindre at disse artene utkonkurrerer de mer sjeldne artene.

4.6 Sone 6 – Bebygde arealer

6.1 Hytter vest på Rambergøya.

6.2 Kroa på Gressholmen.

4.6.1 Naturverdier

Gressholmen Kro A/S eies av Kommunalt foretak for Oslo kommune. Kroa, samt et lite område rundt husene og landfeste til flytebrygge har vært leid ut i flere år. Avtalen om fortsatt drift er til vurdering i Oslo kommune. Leietaker av kroa har i avtalen hatt plikt til å sørge for opprydding rundt leieobjektet og i sonen ned til brygga. Det er behov for opprydding rundt kroa der det lagres mye gammelt skrot. Hyttene på Rambergøya eies av Oslo kommune, men leies ut til private. Det er fire hytter, fem naust/uthus og tre brygger som ligger i strandsonen innenfor naturreservatets grense. I kommunedelplanen for anlegg og områder for friluftsliv fra 2005 er det gjort et rivningsvedtak for disse hyttene (bystyresak 84, 16 mars 2005), men på grunn av juridiske uklarheter er dette ikke gjennomført på det nåværende tidspunkt.

4.6.2 Målsetning

Opprettholde den frie ferdselen i naturreservatene.

4.6.3 Trusler

Oslo kommune har Gressholmen Kro's fremtidige eksistens til vurdering. Ved eventuell fortsatt drift bør området rundt kroa ryddes for reklame, plakater, samt søppel. Alle installasjoner som kan hindre den frie ferdselen må fjernes.

For hyttene finnes det ingen avtale over leieforholdene mellom Oslo kommune, Friluftsetaten og leietakerne. Området rundt hyttene og sjøbodene med brygge har med tiden blitt "privatisert", og dette har særlig gått utover adgangen til strandsona. I henhold til verneforskriftens pkt. IV-3 må det ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold. Friluftsetaten må ivareta den frie ferdselsretten som gjelder i området.

"Privatiseringen" av områdene rundt hyttene med utsetting av hageplanter kan føre til en forskyvning av den opprinnelige vegetasjonen. Nye arter kan etableres og balansen mellom eksisterende arter endres. Utsetting av hageplanter er også forbudt iht. verneforskriftens pkt. IV-1. En privatisering rundt hyttene gir signaler om innmark og dermed samme effekt som en forbudssone.

4.6.4 Tiltak i prioritert rekkefølge

1. Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot (se kapittel 5).

2. Områdene rundt hyttene må ryddes for søppel og skrap. Arealer utenfor hyttenes oppholdsareal utvikles naturlig. Etablerte uønskede hageplanter fjernes.
3. Ved eventuell inngåelse av ny avtale med Gressholmen Kro må området rundt kroa ryddes.

4.7 Sone 7 – Steinfyllingen

- 7.1 Steinfylling øst.
- 7.2 Steinfylling vest.

4.7.1 Naturverdier

I (Bjureke 2002) sin rapport om det biologiske mangfoldet på øyene i indre Oslofjord er steinfyllingen sammen med båttopplagsområdet beskrevet som et interessant område med en del uvanlige arter. Området bidrar i stor grad til det høye artsmangfoldet på Gressholmen. Arter verdt å nevne er asparges, stjernetistel og sprikepiggrør. I tillegg innehar steinfyllingen en meget fin bestand av ormehode. Det er imidlertid bare en mindre del av steinfyllingen som er innlemmet i naturreservatet.

Bilde 11: Steinfyllingen mellom Gressholmen og Rambergøya er tett besatt av russesvalerot. Området er et viktig spredningssenter for arten.

4.7.2 Målsetning

Bevare de naturlige plantesamfunnene som har etablert seg i området.

4.7.3 Trusler

Russesvalerota har på steinfyllingen sitt viktigste spredningssenter og arten dekker det meste av fyllingen. En bekjempelse av dette arealet er helt nødvendig for å få gjort noe med bestandene av russesvalerot. Dette gjelder ikke bare arealet som er innenfor naturreservatets grenser, men også resten av steinfyllingen og det ikke vernede arealet. En bør her vurdere alternative metoder for bekjempelse (for eksempel tildekking), men dette bør gjøres under ledelse av biolog med kunnskap om spesielle arter i området som en ikke ønsker å fjerne.

Store mengder med søppel ligger i kant av steinfyllingen mot sjøen, for det meste gammelt metallskrot.

4.7.4 Tiltak i prioritert rekkefølge

1. Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot (se kapittel 5).
2. Rydde søppel.

4.8 Sone 8 – Kolle på Heggholmen

4.8.1 Naturverdier

Området utgjøres av en markert kolle på nordsiden av Heggholmen. På kollen er det godt utviklede utforminger av vegetasjonstyper som urterike kanter, tørr, meget baserik eng i lavlandet, frisk/tørr middels baserik eng og bergknaus og bergflate. Ulike undertyper av alle vegetasjonstypene er oppført som sterkt truede vegetasjonstyper (Fremstad og Moen 2001) under typene lauvurteng, urterik kant og bergknaus. Enkelte av undertypene er også oppført som akutt truet. Fagerknoppurt er dominant, men artsutvalget er i tillegg meget mangfoldig. Nær fyret, på nordre siden, ligger et område med oslosildre (NT), nyresildre, trefingersildre, bakkeforglemmegei og marinøkkel (NT) (Bjurreke 2002). Resten av kollen har også flere innslag av rødlistede karplanter (se opplisting av litteratur i kap 3.8). Ellers er syriner et dominerende innslag på kollen da denne arten har ekspandert kraftig og overtatt mye av arealet. Heggholmen fungerer som typelokalitet for en spesiell rombeporfyrgang, og på kollen er denne gangen godt eksponert (se kap. 3.1).

Bilde 12: Kollen nord på Heggholmen er stedvis totaldominert av syriner. Syrinene holder på å utkonkurrere den naturlige vegetasjonen med arter som bl.a. den sjeldne oslosildra (bilde til høyre).

4.8.2 Målsetning

Restaurere og bevare den naturlige vegetasjonen knyttet til de åpne vegetasjonstypene med enger og kantkratt. Beholde noe av den naturlige buskvegetasjonen med bl.a. svartmispel. Skjerme området mot slitasje.

4.8.3 Trusler

Den største trusselen knyttet til området er de store bestandene med syriner. Syrinene har ekspandert kraftig over lang tid og mye av området er nå totalt overtatt av denne hageplanten. Hvis ikke noe gjøres med syrinene vil området gro helt igjen samtidig som det unike arts mangfoldet går tapt.

Enkelte andre innførte arter som forskjellige hagemispler og berberis vokser også på kollen. Disse bør fjernes før de utgjør et problem. Russesvalerot var på befaringsens tidspunkt ikke noe synlig problem, men arten må bekjempes hvis den er tilstede i området.

Ferdselen i området bør begrenses til opparbeidete stier for å minimalisere slitasjen på den sårbare vegetasjonen. Slik det er nå så går det noen stier på kryss og tvers av kollen. Etter at en får fjernet syrinene vil nok området også fremstå som et mer publikumsvennlig område slik at ferdselen trolig vil øke opp på kollen. En bør da vurdere å skilte bedre for å gjøre folk oppmerksomme på naturverdiene og eventuelt skilte stier. Ferdselen mellom båttopplassplassen og fyret bør kanaliseres langs vannet på østsiden av kollen.

Gjengroingsgraden av områdene må overvåkes. En aktiv skjøtsel for å holde en del av områdene åpne er nok påkrevd. Denne naturtypen er kulturbetinget og historisk har det vært beite som har vært den største påvirkningsfaktoren. Nå som beitetrykket er borte vil en over tid få en opphopning av humus og området vil gro igjen, samtidig som en del av de konkurransesvake artene vil forsvinne. For å opprettholde verdiene bør en variert skjøtsel tilstrebes. Enkelte områder vil kreve jevnlig slått, mens andre vil begunstiges av forsiktig rydding.

4.8.4 Tiltak i prioritert rekkefølge

1. Fjerning av innførte arter som bl.a. syrin (se kapittel 5).
2. Skilte området for å informere publikum om verdiene.
3. Kanalisere ferdselen ved hjelp av skilte ut til fyret.
4. Overvåke områdene med tanke på gjengroing. Engene med godt jordsmonn vil begunstiges av jevnlig slått (hvert andre år), kantkratt vil begunstiges av en forsiktig rydding for eksempel hvert femte år.
5. Det bør settes opp et informasjonsskilt som forteller at rombeporfyrgangen er en karakteristisk bergart som ble dannet i Osloriften, som var aktiv for 300-240 millioner år siden.

4.9 Sone 9 – Diverse kantkratt og tørrenger

- 9.1 Området vest på Gressholmen
- 9.2 Området sørvest på Rambergøya.
- 9.3 Området sør for fergeleiet.
- 9.4 Området vest for fergeleiet.
- 9.5 Liten kolle nordvest på Heggholmen.
- 9.6 Område på Jakeskjær.
- 9.7 Område sør på Heggholmen.

4.9.1 Naturverdier

Sonen består av flere partier rundt om på Gressholmen, Rambergøya og Heggholmen med kantkratt og tørrenger. Vegetasjonen er en mosaikk med stor lokal variasjon og

de samme vegetasjonstyper som på kollen i sone 8. I sone 9.2 er det noe mer innslag av trær, men hoveddelen av området utgjøres av åpne partier. Flere rødlistede karplanter er funnet i disse sonene i tillegg til at insektslivet trolig er svært verdifullt. På knausene vest for fuktenga (sone 5) vokser en av tre kjente populasjonen av bakkemaure i indre Oslofjord. Forkomsten på Rambergøya er den største. De to andre forekomstene er på Gåsøya og Bygdøy (Bjureke og Elven pers. med). I de søndre deler av sone 9.1 er det et felt med smånøkkel og oslosildre. Russesvalerot har stedvis dannet monokulturer og det er av største viktighet å få kontroll på spredningen av denne arten.

Bilde 13: Blodstorkenebb på bergknausene ved fergeleiet på Gressholmen.

Bilde 14: Sør på Heggholmen er det et mindre område med den rødlistede karplanten dragehode. Foto Kjell Magne Olsen.

4.9.2 Målsetning

Opprettholde de verdifulle arealene med kantsoner og kalktørrberg og hindre gjengroing. Minimalisere slitasje knyttet til ferdsel og rasting.

4.9.3 Trusler

Fremmede arter har etablert seg i alle sonene og står i fare for å utkonkurrere den naturlige vegetasjonen. Det gjelder i første rekke russesvalerot og syrin, men det er også innslag av andre innførte arter. I sone 9.1. er det et stort behov for å fjerne syrin da den danner tette bestander i dette området. Flere av områdene fungerer som store spredningssenter for russesvalerot.

Vestre del av Rambergøya benyttes mye til rekreasjon og bading. Flere steder er det etablert bålplasser og det er stor forsøpling i løpet av sommeren. Populasjonen av bakkemaure står i et område som er et populært sted for badegjester og plantene står utsatt til for tråkk.

Gjengroingsgraden av områdene må overvåkes. En aktiv skjøtsel for å holde en del av områdene åpne er nok påkrevd. Denne naturtypen er kulturbetinget og historisk har det vært beite som har vært den største påvirkningsfaktoren. Nå som beitetrykket er borte vil en over tid få en opphopning av humus og området vil gro igjen, samtidig som en del av de konkurransesvake artene vil forsvinne. For å opprettholde verdiene bør en variert skjøtsel tilstrebes. Enkelte områder vil kreve jevnlig slått, mens andre vil begünstiges av forsiktig rydding.

4.9.4 Tiltak i prioritert rekkefølge

1. Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot og syrin (se kapittel 5).
2. Årlig fjerne etablerte bål- og grillplasser.
3. Følge med på utviklingen av bakkemaurepopulasjonen og eventuelt sette inn tiltak for å skjerme forekomsten.
4. Overvåke områdene med tanke på gjengroing. Engene med godt jordsmonn vil begünstiges av jevnlig slått (hvert andre år), kantkratt vil begünstiges av en forsiktig rydding for eksempel hvert femte-tiende år.

4.10 Sone 10 – Strandenger

10.1 Bukta mellom Heggholmen og Gressholmen.

10.2 Liten strandeng nordvest på Heggholmen.

4.10.1 Naturverdier

De flate partiene langs stredene og de grunne mudderområdene mellom Gressholmen-Rambergøya og Heggholmen innehar en interessant flora med arter som saftmelde, fjøresalturt, fjøresauløk, myrsauløk og nonsblom. I Indre Oslofjord er slike forekomster sjeldne og således viktige å ta vare på.

Bilde 15: Nordvest på Heggholmen er det en liten strandeng rett innenfor sandstranda.

4.10.2 Målsetning

Bevare den naturlige vegetasjonen knyttet til strandengene og mudderområdene. Skjerme området mot slitasje.

4.10.3 Trusler

Strandengene våre er delvis et resultat av kulturell påvirkning. Enten i form av beite, eller i form av slått. Tidligere har husdyr vært en viktig faktor for å holde disse områdene åpne, men etter som husdyrholdet på øyene har opphørt er det gjessene som har overtatt rollen som beitedyr på strandengene. Situasjonen må sees an over tid for å se om arealet med strandeng minker på grunn av opphør av husdyrhold. I så tilfelle bør slått vurderes.

Forsøpling er også et problem langs strendene både på Heggholmen og de andre øyene. Dette er søppel som stammer fra den daglige bruken av disse områdene, samt ilanddrevet søppel fra områdene rundt.

4.10.4 Tiltak i prioritert rekkefølge

1. Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot (se kapittel 5).
2. Fjerne søppel.
3. Overvåke situasjonen med tanke på gjengroing.

4.11 Sone 11 – Ødeenger på Heggholmen

- 11.1 Eng øst på Heggholmen.
- 11.2 Eng vest på Heggholmen.
- 11.3 Eng nord på Heggholmen.

4.11.1 Naturverdier

Ødeengene på Heggholmen er delvis et resultat av opphør av jordbruksdrift og annen kulturell hevd. Kulturplanter er et vanlig innslag, med arter som for eksempel engkvein, engsvingel, prestekrage, rødkløver og hvitkløver. Det er mange fine

blodstorkenebbenger i dette området med blant annet en liten forekomst av dragehode som står oppført som sårbar (VU) på den norske rødlista (Kålås et al. 2006).

Bilde 16: Blodstorkenebbeng på sørsiden av Heggholmen.

4.11.2 Målsetning

Opprettholde de åpne engarealene på Heggholmen.

4.11.3 Trusler

Russesvalerot står i store bestander i området. Denne arten må bekjempes for å ta vare på verdiene. Hvis ikke noe gjøres med russesvalerota vil planten overta hele området og den kulturbetingede vegetasjonen vil gå tapt. Norsk Naturarv har siden 2005 holdt på med å restaurere disse engene ved slått. Hvilken effekt dette har hatt på bestanden av russesvalerot er usikkert.

4.11.4 Tiltak i prioritert rekkefølge

1. Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot (se kapittel 5).
2. Hindre at områdene gror igjen med busker. Opprettholde/restaurere engpreget. I restaureringsfasen vil slått hvert år være nødvendig, men når restaureringsfasen er over vil slått hvert 2-3 år trolig være nok.

4.12 Sone 12 – Fiskarlaget's hytte

4.12.1 Naturverdier

Området er kutivert og fremstår som et bygningsområde med tilhørende plen og brygge.

4.12.2 Målsetning

Opprettholde et pent, ryddig og velstelt område rundt hytta som ikke bærer preg av privatisering.

4.12.3 Trusler

Privatisering og generelt forfall.

4.12.4 Tiltak i prioritert rekkefølge

1. Generell opprydning og stell av området.

Bilde 17: Fiskarlagets hytte på nordsiden av Gressholmen.

4.13 Luftledninger

På øyene er det en del luftledninger som potensielt skaper problem for mange av fugleartene i området. Problematikken fugl-luftledninger er velkjent, og på landsbasis er det et stort antall fugler hvert år som omkommer på grunn av enten kollisjon med selve luftstrekket, eller på grunn av strømsjokk når de kommer i kontakt med strømførende deler. På Gressholmen – Rambergøya – Heggholmen har FMOA og Oslo kommune i perioden 2001 - 2005 registrert avgang av 5 hønsehauk og 3 hubroer. Dødsårsaken har i de fleste tilfellene vært strøm som følge av berøring av strømførende ledninger. Enkelte av individene ble obdusert på Veterinærinstituttet og de bekreftet synlige tegn etter sviskader både i fjærdrakt og på klør. Høsten 2005 ble det i samarbeid med FMOA og Hafslund konkludert med at det skulle gjennomføres tiltak for å forebygge ytterligere avgang av rovfugl som følge av berøring av strømførende ledninger. Det ble derfor montert plastbeskyttelser av nettdeler på aktuelle stolper i det området som forårsaket de fleste skader/dødsfall. I tillegg erstattet også Hafslund "gammel" høyspentledning med med hel, selvberende isolert kabel på deler av strekket over Gressholmen - Rambergøya. Begge de nevnte tiltak har

ført til at avgang av rovfugl er redusert betydelig. Siden tiltakene ble gjennomført i 2005/2006 har Friluftsetaten fått melding om to døde hønsehauk; en i 2006 og en i 2007 (Anders Gimse pers med.). En mulig årsak til nedgang i tapstallene for rovfugl (i tillegg til isoleringen) kan også være at området ikke lenger er like attraktivt som fødeområde for rovfugl. Mattilgangen må antas å være kraftig redusert etter fjerning av kaniner på øyene.

Å få lagt om ledningene fra luftspenn til bakkenett er i verneområdet ikke alltid like enkelt, både på grunn av medfølgende naturinngrep samt tekniske årsaker. Det foreslås imidlertid at det gjøres en vurdering om hvilke luftspenn som kan legges ned i bakken for å ytterligere redusere avgangen av rovfugl og andre fugler.

5 Fremmede arter

5.1 Bekjempelse russesvalerot

Russesvalerot er en vanskelig art å bekjempe. Et stort rotsystem og en effektiv vindspredning gjør at arten sprer seg lett og er vanskelig å fjerne. Frøspredning skjer både i tid og rom da planten slipper frøene ett og ett. Amerika og Canada har hatt de samme utfordringene med tanke på bekjempelse av arten og de har gjennomført flere undersøkelser for å avdekke effektive bekjempelsesstrategier. Ifølge flere nettsider anbefaler de at innsatsene i hovedsak settes inn mot individer på solåpne plasser da de produserer mest frø. I USA er det hovedsakelig fire metoder som brukes under bekjempelse av russesvalerot: dekking med plast, fjerning av frukter før frøspredning, oppgraving av røtter og bruk av gift (glyfosat). Studier av effekten av herbicider på russesvalerot viser at det er nødvendig med to applikasjoner av glyfosat (i midten av juni og tidlig i august) for å oppnå mer en 90% reduksjon av planter (Christensen 1998). Undersøkelser tyder også på at slått av russesvalerot ikke har noen reduserende effekt på mengden planter (DiTommaso et al. 2005), men det hindrer i alle fall at plantene sprer frøene sine. Denne slåtten er mest effektiv hvis den gjennomføres rett før frøene modnes. Da vil planten ikke klare å danne nye frø senere på året. Tidligere slått er også mulig, men da er det behov for en oppfølgings slått for å sikre seg at ingen planter klarer å sette nye frø. For å bli kvitt planten er det enten sprøytemidler, eller oppgraving av røtter som er det mest effektive. Dette er tidkrevende, men nødvendig for å hindre at arten tar over den naturlige vegetasjonen. Fjerning av røtter er ikke så avhengig av riktig tidspunkt så lenge det gjøres før planten har fått modne frø. Tidspunktet for blomstring skjer normalt i løpet av juli, men store årstidsvariasjoner forekommer. Frømodning skjer vanligvis i månedskiftet juli-august.

Kristina Bjureke fra Naturhistorisk museum har siden 2003 ledet et større arbeid med å bekjempe russesvalerot på øyene i Oslofjorden (Bjureke 2005, 2006, 2007) på oppdrag fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Oslo kommune. I første omgang ble andre øyer prioritert i dette arbeidet og det var først i 2006 at arbeidet ble påbegynt på Gressholmen og Rambergøya. 2006 var arbeidsinnsatsen på Gressholmen og Rambergøya henholdsvis 1 og 9 dagsverk. I 2007 ble det iverksatt større innsats for bl.a. å bekjempe det store feltet på steinfyllingen mellom Gressholmen og Rambergøya. Trolig fungerer dette feltet som et stort spredningssenter for russesvalerot som har effekter på et stort område rundt. Store deler av steinfyllingen ligger utenfor naturreservatet, men skal bekjempelsen av arten være effektiv innenfor reservatets grenser må hele øygruppa sees under ett. Det vil si at russesvalerot også må bekjempes på resten av øygruppa for at en skal kunne bli kvitt arten.

På Heggholmen har Stiftelsen Norsk Naturarv foretatt en del skjøtsel som ble påbegynt i 2005 (<http://www.naturarv.no/kalktoerring-heggholmen.255051-36627.html>). Dette har vært et oppdrag finansiert av Oslo kommune. Tiltak som har vært gjennomført er først og fremst slått av enger med påfølgende brenning av avfall. Hvilken effekt dette har hatt på russesvalerot er noe tidlig å konkludere med, men det har ikke vært gjennomført luking av hele planter gjennom dette prosjektet.

Det er stor usikkerhet knyttet til hvordan bekjempelsen av russesvalerot best kan gjennomføres. Som nevnt tidligere i kapitlet så har amerikanerne dannet seg en del erfaringer med bekjempelse av denne arten. Om disse resultatene er direkte overførbart til norske forhold vil forhåpentligvis de siste sesongers arbeid på øyene i Indre Oslofjord kunne gi svar på. Foreløpige indikasjoner tyder på at fjerning av planter med røtter er et meget effektivt tiltak. Hvordan effekt slått har på russesvalerota er mer usikkert, men erfaringene fra Heggholmen bør kunne gi noen

svar om et par år. Foreløpig vil fjerning av planten med røtter være den metoden som gir størst uttelling og dermed være den metoden en bør tilstrebe og bruke i alle feltene med russesvalerot.

Nyttige nettsider i forbindelse med informasjon om russesvalerot og bekjempelse av denne arten er bl.a.:

- <http://www.nps.gov/plants/alien/fact/cyro1.htm>
- <http://www.invasive.org/eastern/biocontrol/16SwallowWorts.html>
- http://dnr.wi.gov/invasives/fact/swallowwort_pale.htm

5.2 Bekjempelse syrin

Syrinene har flere steder dannet tette bestander på øyene og har totalt skygget ut undervegetasjonen. Det er av stor viktighet å få fjernet syriner slik at den naturlige vegetasjonen kan etablere seg igjen samt for å hindre videre spredning. Syriner er mulig å bekjempe med ryddesag og eventuelt kraftigere sag. Hvor mange gjentagende år med ryddesag som kreves for å få fjernet alle syrinene er usikkert og kun praktiske forsøk vil avdekke hvor effektivt dette er. En alternativ metode er å bruke plantegift. Stiftelsen Norsk Naturarv har gjennomført noen forsøk med giftbehandling av syriner på den store kollen i nord på Heggholmen. Der har de gjennom to år sprøytet glyfosat inn i syriner. Dette ble utført ved å drille 1 – 4 hull nederst på stammen, avhengig av hvor mange store stammer hver busk hadde. Hver stamme fikk innsprøytet omtrent 1 ml glyfosat i hvert hull. I tillegg ble det gjort forsøk med å brette kvister og sprøyte glyfosat inn i bruddflaten. Arbeidet ble utført i august og i september 2005 og 2006. Foreløpige resultater ser ut til at metoden er effektiv, men lengre forsøksperiode trengs for å trekke konklusjoner. Bare syriner bar tegn fra påvirkning av glyfosat, men her er usikkerheten stor med tanke på hvilken påvirkning metoden har på omliggende vegetasjon. En bør vær meget varsom med gift i områder med sårbar vegetasjon, spesielt med tanke på at alternative bekjempelsesmetoder er forholdsvis effektive.

5.3 Andre fremmede arter

Ikke alle fremmede arter har like stor negativ effekt på de stedegne artene som russesvalerot og syrin. Flere arter som er opplistet i Direktoratet for Naturforvaltning sin svarteliste (Gederaas et al. 2007) er registrert på øygruppa, noen som enkeltindivider og noen som mindre bestander. De fleste av disse har ikke vært risikovurdert i svartelista og følgelig er det vanskelig å si noe om hvilke arter som potensielt kan bli et problem i fremtiden. Som et prinsipp burde en derfor forsøke å fjerne alle fremmede arter som dukker opp under skjøtselsarbeidet i reservatene. Dette også fordi bekjempelsesarbeidet er mye enklere når en tar tak i det i en tidlig fase. Arter som er registrert i området og som står på den norske svartelista er f.eks: buevinterkarse, småtorskemunn, tunbalderbrå, blankmispel, kystmispel, dagfiol, bulmeurt, taggsalat, tevkarse, liguster, tartarleddved, lupin, ugrasbalderbrå, gull-lusern, pastinakk, poppel, hagerips, stikkelsbær, rynkerose, kranssalvie, rødhyll, klistersvineblom, strisennep, snøbær, vårpengeurt og filtkrossved.

6 Ansvarsfordeling

Tabell 2: Liste over hvem som har ansvaret for de enkelte tiltakene i de forskjellige skjøtselssonene.

Sone	Tiltak	Hva	Ansvar
1	1	Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot og syrin.	Oslo kommune og FMOA
	2	Kanaliserer ferdselen ved at stien fra ferjekaia tilrettelegges og bearbeides som turvei. Det bør vurderes om stien skal opparbeides med trappetrinn og gruses. Antallet stier bør reduseres ved at de uønskede stiene stenges med for eksempel kvister, døde trær og eventuelt skilt. Hvilke stier som skal stenges bør avgjøres ved en befaring med representanter fra bl.a. kommunen, Fylkesmannen's miljøvernavdeling og oppsynet.	Oslo kommune og FMOA
	3	Fjerne etablerte bål- og grillplasser.	Oslo kommune og FMOA
	4	Fjerne både søppel fra tiden før reservatet ble vernet og søppel etter daglig bruk.	Oslo kommune og FMOA
2	1	Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot.	Oslo kommune og FMOA
	2	Rydde søppel.	Oslo kommune og FMOA
	3	Sette ut søppelkasser i den østre delen av området.	Oslo kommune og FMOA
	4	Merke hovedstien gjennom området.	Oslo kommune og FMOA
	5	Vurdere ytterligere merking avhengig av hvordan ferdselen utvikler seg.	Oslo kommune og FMOA
3	1	Jernrekkverket innerst i bukta bør forlenges i søndre del slik at folk stenges fra å ferdes langs stranda mot bukta på Rambergøya. Eventuelt sette opp skilt.	Oslo kommune og FMOA
4	1	Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot.	Oslo kommune og FMOA
	2	Sette opp tydelige informasjonsskilter med godt synlige utdrag fra vernebestemmelsene. Publikum må få tydelig informasjon om hva slags område de er på vei inn i, hva slags verdier som skal tas vare på og hvilke regler som gjelder.	Oslo kommune og FMOA
	3	Vedlikeholde og eventuelt utvide de faste grillplassene sør for Gressholmen Kro og på Rambergøya. Sette opp informasjon om dette, samt om bålforbudet.	Oslo kommune og FMOA
	4	Sette opp toaletter på Gressholmen.	Oslo kommune og FMOA
	5	Rydde felt med bringebærkratt og kratt med innførte rosearter.	Oslo kommune og FMOA
	6	Rydde områdene jevnlig for søppel.	Oslo kommune og FMOA
5	1	Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot.	Oslo kommune og FMOA
	2	Foreta slått hvert 2. – 3. år. Eventuelt hyppigere avhengig av hvordan vegetasjonen utvikler seg.	Oslo kommune og FMOA
	3	Opprettholde områdets åpne preg ved jevnlig fjerne trær, busker og kratt som etableres på enga.	Oslo kommune og FMOA

	4	Holde oppsyn med bestandsstatusen til mjørdurt og takrør. Viktig å hindre at disse artene utkonkurrerer de mer sjeldne artene.	Oslo kommune og FMOA
6	1	Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot.	Oslo kommune og FMOA
	2	Områdene rundt hyttene må ryddes for søppel og skrap. Arealer utenfor hyttenes oppholdsareal utvikles naturlig. Etablerte uønskede hageplanter fjernes.	Oslo kommune og FMOA
	3	Ved eventuell inngåelse av ny avtale med Gressholmen Kro må området rundt kroa ryddes.	Oslo kommune og FMOA
7	1	Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot.	Oslo kommune og FMOA
	2	Rydde søppel.	Oslo kommune og FMOA
8	1	Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot og syrin.	Oslo kommune og FMOA
	2	Skilte området for å informere publikum om verdiene.	Oslo kommune og FMOA
	3	Kanaliserer ferdselen ved hjelp av skilter ut til fyret.	Oslo kommune og FMOA
	4	Overvåke områdene med tanke på gjengroing. Engene med godt jordsmonn vil begunstiges av jevnlig slått (hvert andre år), kantkratt vil begunstiges av en forsiktig rydding for eksempel hvert femte år.	Oslo kommune og FMOA
	5	Det bør settes opp et informasjonsskilt som forteller at rombeoporfyrgangen er en karakteristisk bergart som ble dannet i Osloriften, som var aktiv for 300-240 millioner år siden.	Oslo kommune og FMOA
9	1	Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot og syrin	Oslo kommune og FMOA
	2	Årlig fjerne etablerte bål- og grillplasser.	Oslo kommune og FMOA
	3	Følge med på utviklingen av bakkemaurepopulasjonen og eventuelt sette inn tiltak for å skjerme forekomsten.	Oslo kommune og FMOA
	4	Overvåke områdene med tanke på gjengroing. Engene med godt jordsmonn vil begunstiges av jevnlig slått (hvert andre år), kantkratt vil begunstiges av en forsiktig rydding for eksempel hvert femte-tiende år.	Oslo kommune og FMOA
10	1	Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot.	Oslo kommune og FMOA
	2	Fjerne søppel.	Oslo kommune og FMOA
	3	Overvåke situasjonen med tanke på gjengroing.	Oslo kommune og FMOA
11	1	Fjerning av innførte arter som bl.a. russesvalerot.	Oslo kommune og FMOA
	2	Hindre at områdene gror igjen med busker. Opprettholde/restaurere engpreget. I restaureringsfasen vil slått hvert år være nødvendig, men når restaureringsfasen er over vil slått hvert 2-3 år trolig være nok.	Oslo kommune og FMOA
12	1	Generell opprydding og stell av området.	Fiskarlaget
13	1	Utbygging av luftledninger til fordel for bakkeledninger.	Oslo kommune og FMOA

7 Oppsyn/overvåkning

Øyene i Indre Oslofjord er meget populære turmål for store deler av befolkningen i Indre Oslofjord. Som tidligere nevnt i kapittel 3.6. har Oslofergene faste fergetider ut til Gressholmen med mange besøkende. Med mange besøkende blir det mye slitasje og som regel mye søppel. Dette medfører store utfordringer for forvaltningen av området. Et synlig oppsyn og tydelige bestemmelser for hvilke regler som gjelder i området er derfor helt nødvendig.

- Oppsynet må være synlig i området samtidig som publikum besøker området. Det vil si helger, ettermiddager og ferier.
- Informasjonsskilt av forskjellig art må være godt synlig og lett lesbart. Dette kan være skilt med generelle oversikter over verdiene i reservatet og mer spesifikke skilt med beskrivelse av enkelte sårbare områder. I tillegg bør egne skilt med info om bålforbud, teltforbud, toalettløsninger og søppelkasser opp på strategiske steder. Også på fergene og på Vippetangen.

Etter av kaninene ble fjernet fra øya har vegetasjonen respondert ved at en del arter blitt mer synlig og mer vanlig. For å overvåke utviklingen av vegetasjonen bør det foretas ruteanalyser av vegetasjonen. Jan Erik Bjørndalen har foretatt noen tidlige ruteanalyser i tidsperioden før kaninene ble fjernet slik at det vil være mulig å undersøke de samme rutene etter at kaninene ble fjernet.

Kristina Bjureke har også i samarbeid med Emmy Gram foretatt en telling av russesvalerot i et avgrenset område på Gressholmen like ved kroa (se kap 3.5, andre avsnitt). Dette området vil vise utviklingen av bestanden av russesvalerot over en lengre tidsperiode og hvordan den responderer på de bekjempelsestiltakene som er satt i gang.

Referanser

- Bjureke, K. 2002. Registrering av botanisk mangfold på øyene i Indre Oslofjord, Nesodden- og Oslo kommune. 2002-1, s.1-112.
URL: <http://www.miljostatus.no/osloogakershus/files/BotaniskMangfoldNesOslo.pdf>
- Bjureke, K. 2005. Russesvalerot på øyene i Indre Oslofjord i 2005. Historikk, forekomst og bekjempelse. s.1-15.
- Bjureke, K. 2006. Russesvalerot på øyene i Indre Oslofjord i 2006 - forekomst og bekjempelse. s.1-9.
- Bjureke, K. 2007. Russesvalerot *Vinetoxicum rossicum* på øyene i Indre Oslofjord - fra rødlistestatus til peststatus. *Blyttia* **65**:76-85.
- Christensen, T. 1998. Swallow-worts. *Wildflower*:21-25.
- Dale, S., Andersen, G. S., Eie, K., et al. 2001. Guide til fuglelivet i Oslo og Akershus. Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oslo og Akershus.
- DiTommaso, A., Lawlor, F. M. og Darbyshire, S. J. 2005. The Biology of Invasive Alien Plants in Canada. 2. *Cynanchum rossicum* (Kleopow) Borhidi (= *Vinetoxicum rossicum* (Kleopow) Barbar.) and *Cynanchum louiseae* (L.) Kartesz & Gandhi (= *Vinetoxicum nigrum* (L.) Moench). *Can. J. Plant. Sci.* **85**:243-263.
- Endrestøl, A., Gammelmo, Ø., Hansen, L. O., et al. 2006. Registrering og overvåking av utvalgte insektarter i Oslo kommune II. NHM rapport, s.1-94.
URL: <http://www.naturarv.no/getfile.php/421439.813.ueddrwtswa/Oyprosjektet3Screen.pdf>
- Endrestøl, A., Gammelmo, Ø., Hanssen, L. O., et al. 2005. Registrering og overvåking av utvalgte insektarter i Oslo kommune 2005. s.1-69.
- Fremstad, E. og Moen, A. 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. Rapport botanisk serie 2001-4, s.231.
- Gederaas, L., Salvesen, I. og Viken, Å. 2007. Norsk svarteliste 2007 – Økologiske risikovurderinger av fremmede arter., s.152.
URL: <http://www.artsdatabanken.no/Article.aspx?m=172&amid=2581>
- Gram, E. 1995. *Vinetoxicum* i Norge. Undersøkelser av utbredelse, reproduksjonsbiologi og systematikk. Cand.scient.-oppgave i botanikk ved Det Matematiske-Naturvitenskapelige Fakultet, Universitetet i Oslo. Universitetet i Oslo, Oslo.
- Hansen, O. og Hansen, L. O. 1998. Verneverdige insekthabitater. Oslofjordområdet. NINA Oppdragemelding 546, s.1-132.
- Kålås, J. A., Viken, Å. og Bakken, T. 2006. Norsk Rødliste 2006 - 2006 Norwegian Red List.
- Rustan, Ø. H. og Brochmann, C. 1982. Botanisk undersøkelse av Gressholmen, Heggholmen og Rambergøya. s.1-47.

Vedlegg 1

Forskrift om vern av Gressholmen - Rambergøya naturreservat, Oslo kommune, Oslo. Fastsatt ved kgl.res. 2. oktober 1992. Fremmet av Miljøverndepartementet.

I

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 8, jfr. § 10 og §§ 21, 22 og 23, er et område ved Gressholmen - Rambergøya, Oslo kommune vernet som naturreservat ved kgl.res. av 2. oktober 1992 under betegnelsen Gressholmen - Rambergøya naturreservat.

II

Det vernet område berører følgende gnr./bnr.: 202/1,2, 203/1.

Reservatet dekker et areal på 450 dekar, hvorav 236 dekar er landareal.

Grensen for naturreservatet framgår av kart i målestokk 1:5.000, datert Miljøverndepartementet april 1992. Kartet og verneforskriften oppbevares i Oslo kommune, hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka der de går over land og knekkpunkter bør koordinatfestes.

III

Formålet med vernet er:

- å bevare et marint gruntvannsområde med tilhørende plante- og dyreliv for forskning og undervisning,
- å bevare vokseplasser for særpregete og artsrike vegetasjonssamfunn på kalkrik grunn,
- å bevare verdifulle geologiske forekomster,
- å sikre spesielle forekomster av virvelløse dyr.

IV

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. All vegetasjon i vann og på land er vernet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler. Nye plantearter må ikke innføres.
2. Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er vernet mot skade og ødeleggelse med de unntak som følger av pkt. VII. Bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd. Utsetting av vilt er ikke tillatt.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, som f. eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, brygger og båtfester, opplag av båter, hensetting av campingvogner o.l., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Hammerbruk, kiling, boring og sprenging er ikke tillatt. Videre er innsamling av prøver fra fast fjell forbudt. Det er også forbudt å risse eller male inn tegn, figurer o.l. i fjell eller på steinblokker.
5. Motorisert ferdsel til lands og i bukta mellom Gressholmen og Rambergøya, samt lavtflyging under 300 m over reservatet er forbudt. Forbudet omfatter også bruk av modellbåter og modellfly.

Bruk av robåt, kano, seilbrett eller tilsvarende framkomstmiddel er ikke tillatt i bukta mellom Gressholmen og Rambergøya i perioden f.o.m. 1. april - t.o.m. 15. juli.

Camping, teltslaging og bruk av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.

Ut over ett døgn er det ikke tillatt å forankre eller hensette båt, seilbrett o.l. innenfor verneområdet.

Det er forbudt å gjøre opp ild.

V

Bestemmelsene i punkt IV er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i rednings-, sikrings-, ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed.
2. Sanking av bær og matsopp.
3. Nåværende bruk av nærområdene omkring Kroa på Gressholmen.
4. Rydding og vedlikehold av eksisterende stier på Gressholmen.
5. Vedlikehold av eksisterende hytter, uthus, kro, brygger og båtfester.
6. Fortøyning av grunneiers og bruksberettigedes egne båter på faste plasser.

VI

Forvaltningsmyndighetene kan gi tillatelse til felling av vilt som forårsaker vesentlig skade.

VII

Forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre forvaltningstiltak i samsvar med verneformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av forvaltningstiltakene.

VIII

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra verneforskriften når formålet med vernet krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i andre særlige tilfeller, når disse ikke strider mot formålet med vernet.

IX

Forvaltningen av verneforskriften tillegges Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

X

Denne forskriften trer i kraft straks.

Vedlegg2

Forskrift om supplerende vern for Oslofjorden, delplan Oslo og Akershus - Vedlegg 25 - Heggholmen naturreservat, Oslo kommune, Oslo

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 27. juni 2008 med hjemmel i lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8 jf. § 10 og § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1. Avgrensning

Naturreservatet berører følgende gnr./bnr. i Oslo kommune: 204/1.

Naturreservatet dekker et totalareal på 83 daa, hvorav ca. 50 daa er landareal.

Grensene for naturreservatet framgår av kart i målestokk 1:5000, datert Miljøverndepartementet mai 2008. De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka der de går over land. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Oslo kommune, hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2. Formål

Formålet med naturreservatet er å bevare et naturområde med særpregete og artsrike tørreng-, kratt- og kantvegetasjonssamfunn samt strandengsamfunn med flere sjeldne arter. Formålet er også å bevare en fungerende typelokalitet av Tjuvholmentype rombeorfyrgang med høy vitenskapelig og pedagogisk betydning.

§ 3. Vernebestemmelser

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Utsetting av dyr er ikke tillatt.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, andre varige eller midlertidige innretninger, etablering av oppdrettsanlegg, hensetting av campingvogner, brakker o.l., opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler eller kloakkledninger, bygging av veier, mudring, oppdyrking, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling eller planering av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke fullstendig.
4. Enhver ødeleggelse av berggrunnen er forbudt, herunder hammerbruk, boring, sprenging og innsamling av prøver fra fast fjell. Likeledes er det forbudt å risse eller male inn tegn, figurer og lignende på fjell eller steinblokker.
5. Motorferdsel til lands, herunder start og landing av luftfartøy, er forbudt.
6. Bruk av naturreservatet til idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt.
7. Camping og teltslaging er forbudt.

8. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av naturreservatet.
9. Bålbrenning og bruk av grill utenfor områder godkjent av forvaltningsmyndigheten, er forbudt.

§ 4. Generelle unntak

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i politi-, brannvern-, ambulans-, oljevern-, rednings- og oppsynsøyemed, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten.

Bestemmelsene i § 3, nr. 1-3, er ikke til hinder for:

2. Sanking av bær og matsopp.
3. Vedlikehold av eksisterende stier med eksisterende merking.
4. Fiske og fangst etter saltvannsfiskeloven og lakse- og innlandsfiskeloven.

§ 5. Eventuelle unntak etter søknad

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Oppføring av nye anlegg for Kystverket.
2. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter § 5 nr. 1.
3. Istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner etter tillatelse fra kulturminnemyndighetene.
4. Ny merking av eksisterende stier.
5. Tiltak for å fjerne introduserte arter som truer fredningsformålet.
6. Øvingskjøring for formål nevnt i § 4 nr. 1.

§ 6. Generelle dispensasjonsregler

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra verneforskriften når formålet med vernet krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 7. Forvaltningsplan

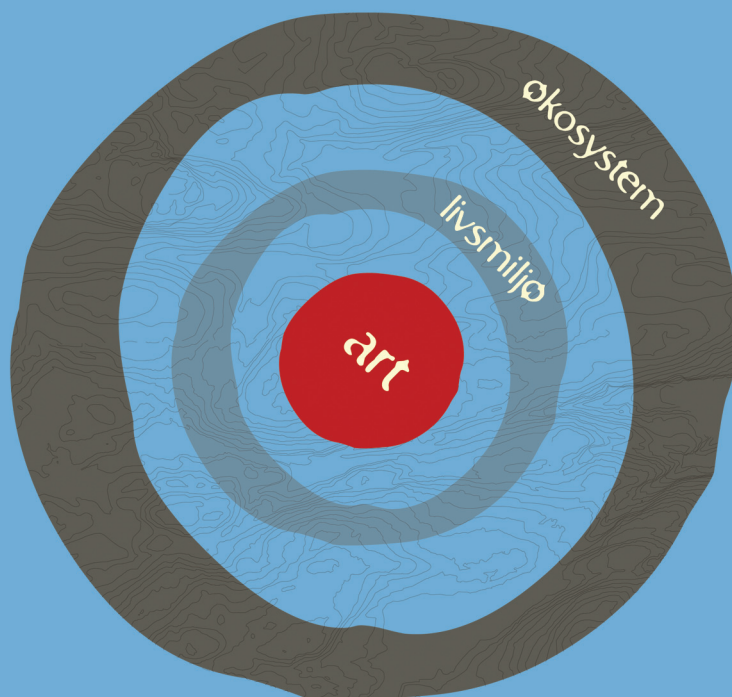
Forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme verneformålet. Det skal utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 8. Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 9. Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks.

BioFokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. BioFokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. BioFokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetning av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. BioFokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir en digital rapportserie som heter BioFokus-rapport, <http://biolitt.biofokus.no/rapporter/Litteratur.htm>

Gaustadalléen 21
0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8209-015-5

BioFokus-rapport 2007-9